

Козіна К.Г.,

аспірант кафедри економіки підприємств міського господарства,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

АНАЛІЗ РИНКУ МІЖНАРОДНИХ АВТОТРАНСПОРТНИХ ВАНТАЖНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Стаття присвячена аналізу ринку міжнародних автотранспортних вантажних перевезень. Дослідження ґрунтується на статистичних матеріалах та роботах вітчизняних та зарубіжних вчених з питання сучасного функціонування та перспектив розвитку ринку. Виділені динаміка і структура ринку міжнародних вантажних перевезень, особливості експортних, імпорتنних та транзитних вантажних перевезень, а також досліджена динаміка цін на перевезення міжнародних вантажів. Виявлені основні пріоритети розвитку та зростання ринку.

Ключові слова: автотранспортне підприємство, міжнародний ринок, вантажні перевезення, вантажообіг, експорт, імпорт, транзит, автотранспортні коридори.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможний транспортний комплекс є складовою розвитку національної економіки кожної країни та основою її інтеграції у світове господарство. Частка транспортних послуг у ВВП України складає не менше 13%. Протягом 2009–2013 років ринок транспортних послуг України характеризувався стійким зростанням. Частка вантажних перевезень України автомобільним транспортом складає 66-69% від загального їх обсягу. У структурі

міжнародних перевезення вантажів автомобільний транспорт займає вагомий частку (7%) [10]. Це єдиний вид транспорту, за яким спостерігаються сталі позитивні темпи зростання. Кожного року активно збільшується кількість підприємств, що надають послуги з перевезення вантажів, що свідчить про зростання рівня конкуренції на даному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питання функціонування автотранспортних підприємств на ринку вантажних перевезень займалися вітчизняні та зарубіжні вчені О.П. Голіков, О.Г. Дейнека, В.Л. Дикань, М.І. Котлубай, Т.А. Пушкар, Т.А. Дяченко, Н.А. Сафонова, І.О. Цанев, О.І. Чорноус та інші [1-9].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значні напрацювання дослідників, більш детальний аналіз потребує ринок міжнародних вантажних перевезень і перспектив розвитку на ньому українських автотранспортних підприємств.

Мета статті. Ґрунтуючись на дослідженнях авторів і статистичній інформації Державного комітету статистики України, метою статті є аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку міжнародних вантажних перевезень та місця українських автотранспортних підприємств на ньому.

Таблиця 1

Динаміка та структура ринку вантажних перевезень [10]

Показники	2009 рік		2010 рік		2011 рік		2012 рік		2013 рік	
	млн т	%	млн т	%	млн т	%	млн т	%	млн т	%
Всього	1625	100	1765	100	1887	100	1853	100	1837	100
з них автомобільним транспортом ¹	1069	66	1168	66	1253	66	1260	68	1261	69
у т.ч. автопідприємства	97	–	99	–	118	–	122	–	126	–

Примітка: ¹ з урахуванням перевезень, виконаних для власних потреб.

Таблиця 2

Вантажообіг автомобільного транспорту України [10]

Показники	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Вантажообіг, млн ткм	49231,7	53918,40	57308,10	57452,90	58683,10
Середня відстань перевезення 1т вантажів, км	46,00	46,00	46,00	46,00	47,00

Таблиця 3

Рухомий склад вантажного автомобільного транспорту України [10]

Рухомий склад, тис. од.	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Вантажні автомобілі	935,3	945,2	1337,9
з них, бортові	300,8	307,7	302,9
самоскиди	200,7	199,8	207,2
сідлові тягачі	95,8	99,5	119,6
спеціальні вантажні	338	338,2	708,2
Із загальної кількості – вантажні автомобілі у приватній власності	455,5	479,2	660,6

Виклад основного матеріалу. Лідуючу позицію у структурі перевезень вантажів займає автомобільний транспорт (66-69%). Однак найбільша частка вантажних перевезень належить внутрішньому ринку України (табл. 1-3). Міжнародні вантажні перевезення автомобільним транспортом (табл. 4) поступаються часткою ринку залізничному та трубопровідному транспорту та мають значні перспективи росту ринку.

Діяльність автотранспортних підприємств на ринку міжнародних вантажних перевезень характеризується експортом, імпортом і транзитом вантажів (табл. 5).

Територією України проходять такі міжнародні автотранспортні коридори [12]:

Пан-європейський № 3 та № 5 (маршрут: Трієст – Любляна – Будапешт – Братислава – Ужгород – Львів. Протяжність – 1595 км, у тому числі по Україні: автодорожній – 338,7 км).

Пан-європейський № 9 (маршрут: Гельсінкі – Санкт-Петербург – Вітебськ – Київ – Одеса (Кишинів) – Пловдив –

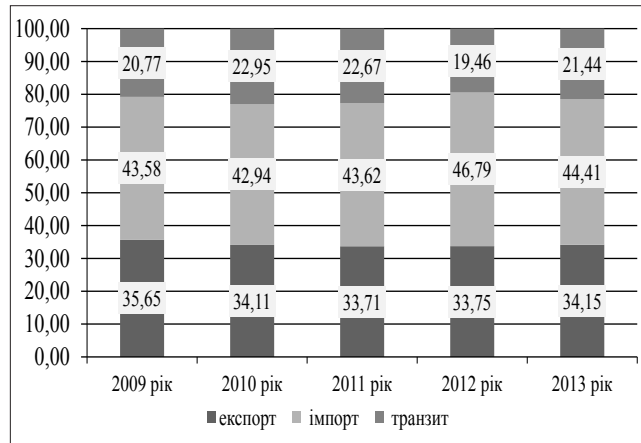

Рис. 1. Структура діяльності автотранспортних підприємств на ринку міжнародних вантажних перевезень у %

Таблиця 4

Динаміка і структура ринку міжнародних вантажних перевезень [11]

Роки		Всього	автомобільний	річковий	залізничний	морський	авіаційний	трубопровідний	інше
2009 рік	млн т	400,41	16,14	0,01	128,97	4,27	0,01	175,60	75,42
	%	100,00	4,03	0,01	32,19	1,07	0,01	43,86	18,84
2010 рік	млн т	373,69	20,26	0,31	151,50	5,29	0,01	126,83	69,49
	%	100,00	5,42	0,08	40,54	1,42	0,01	33,94	18,60
2011 рік	млн т	402,55	22,10	0,16	163,56	5,45	0,01	135,54	75,75
	%	100,00	5,49	0,04	40,63	1,35	0,01	33,67	18,82
2012 рік	млн т	378,06	24,92	0,05	163,03	4,01	0,01	101,70	84,35
	%	100,00	6,59	0,01	43,12	1,06	0,01	26,90	22,31
2013 рік	млн т	371,80	26,03	0,01	155,87	2,58	0,01	99,67	87,64
	%	100,00	7,00	0,01	41,92	0,69	0,01	26,81	23,55

Таблиця 5

Динаміка і структура ринку міжнародних вантажних перевезень автомобільним транспортом [11]

Роки	Експорт			Імпорт			Транзит		
	Всього, млн т	Автомобільним, млн т	%	Всього, млн т	Автомобільним, млн т	%	Всього, млн т	Автомобільним, млн т	%
2009 рік	134,26	5,75	4,28	88,02	7,03	7,99	178,13	3,35	1,88
2010 рік	142,97	6,91	4,83	78,36	8,70	11,10	152,35	4,65	3,05
2011 рік	155,59	7,45	4,79	95,71	9,64	10,07	151,24	5,01	3,31
2012 рік	170,85	8,41	4,92	82,31	11,66	14,17	124,89	4,85	3,88
2013 рік	175,55	8,89	5,06	76,13	11,56	15,18	120,13	5,58	4,65

Таблиця 6

Перетин державного кордону України вантажним автомобільним транспортом на в'їзд в Україну [11]

Ділянки державного кордону	Усього автомобілів, од.					Темп зростання 2009–2013 рр. %
	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	
Всього	870833	1039662	1204314	1335341	1339035	153,76
польська	287422	353397	392834	449535	434094	151,03
словацька	44191	45312	54389	52302	52366	118,50
угорська	66095	81398	90952	92396	86693	131,16
румунська	40555	59443	70312	77846	86778	213,98
молдавська	119499	119936	123157	132668	149758	125,32
російська	209449	259010	328911	371446	363042	173,33
білоруська	92521	110427	128914	138830	136159	147,17
морська	11101	10739	14845	20318	30145	271,55

Бухарест – Александрополіс. Протяжність – 3400 км, у тому числі по Україні: автодорожній: 996,1 км).

Щорічно більше 1 млн одиниць вантажного автомобільного транспорту перетинає кордон України. Найбільша щільність експортних та імпорتنних вантажних перевезень спостерігається на польській, російській та молдавській ділянках державного кордону, транзитних – з російської та білоруської ділянок в Європу (табл. 6-7).

Розвиток транспортних коридорів, їх облаштування, реконструкція та входження їх до міжнародної транспортної системи визнано пріоритетним загальнодержавним напрямом розвитку транспортного комплексу України. Ці заходи, безперечно, позитивно вплинуть на рівень конкурентоспроможності автотранспорту України не лише в експортному та імпортному напрямках, а і покращать конкурентну позицію України як держави – транзитера міжнародних вантажів.

Таблиця 7

Перетин державного кордону України вантажним автомобільним транспортом на виїзд з України [11]

Ділянки державного кордону	Усього автомобілів, од.					Темп зростання 2009–2013 рр.
	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	%
Всього	860635	1015125	1143705	1258975	1286342	149,46
польська	271961	325959	335817	373669	371429	136,57
словацька	51589	54907	67295	69471	72110	139,77
угорська	71099	81421	86514	87458	81899	115,19
румунська	32892	48025	60512	66594	72495	220,40
молдавська	115996	120239	125836	134799	150634	129,86
російська	225863	278211	342170	381408	381669	168,98
білоруська	78660	95106	111619	126899	129058	164,07
морська	12575	11257	13942	18677	27048	215,09

Таблиця 8

Експорт вантажів автомобільним транспортом за країнами призначення [11]

Країни призначення	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Всього, млн т	5,75	6,91	7,45	8,41	8,89
Країни СНД, млн т	2,31	2,83	3,03	3,59	3,76
Країни ЄС, млн т	2,73	3,26	3,63	3,74	3,56
Європа, млн т	0,07	0,08	0,08	0,09	0,09
Азія, млн т	0,53	0,62	0,58	0,65	0,78
Африка, млн т	0,05	0,03	0,03	0,05	0,05
Америка, млн т	0,05	0,08	0,09	0,28	0,64
Австралія і Океанія, млн т	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01

Таблиця 9

Імпорт вантажів автомобільним транспортом за країнами відправлення [11]

Країни відправлення	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Всього, млн т	7,03	8,70	9,64	11,66	11,56
Країни СНД, млн т	1,24	1,49	1,76	2,04	2,33
Країни ЄС, млн т	4,29	4,98	5,25	6,51	5,87
Європа, млн т	0,08	0,09	0,11	0,14	0,17
Азія, млн т	1,19	1,91	2,18	2,44	2,63
Африка, млн т	0,03	0,03	0,05	0,08	0,09
Америка, млн т	0,19	0,20	0,28	0,45	0,46
Австралія і Океанія, млн т	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01

Таблиця 10

Транзит вантажів автомобільним транспортом за країнами відправлення [11]

Країни відправлення	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Всього, млн т	3,35	4,65	5,01	4,85	5,58
Країни СНД, млн т	1,31	1,76	1,81	1,80	2,19
Країни ЄС, млн т	1,39	1,92	2,06	1,74	1,97
Європа, млн т	0,14	0,28	0,32	0,25	0,36
Азія, млн т	0,44	0,60	0,76	0,70	0,99
Африка, млн т	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02
Америка, млн т	0,05	0,05	0,04	0,03	0,04
Австралія і Океанія, млн т	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01

У товарній структурі експортних автомобільних вантажних перевезень переважають деревина і вироби з деревини (24,32%), готові харчові продукти (14,41%), недорогочінні метали та вироби з них (9,33%) тощо.

У товарній структурі імпортованих автомобільних вантажних перевезень переважають полімерні матеріали, пластмаси та каучук (12,53%), продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (10,11%), вироби з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла (9,9%) тощо.

У товарній структурі транзитних автомобільних вантажних перевезень переважають продукти рослинного походження (23,75%), механічне обладнання, машини та механізми тощо (9,89%), полімерні матеріали, пластмаси та каучук (9,36%) тощо.

В географічній структурі експортних (табл. 8) та імпортованих (табл. 9) вантажних перевезень найбільшу частку займають: серед країн СНД – Російська Федерація, серед країн ЄС – Польща та Німеччина.

Залежно від країни відправлення вантажу лідерами транзиту (табл. 10) через територію України є: серед країн СНД – Російська Федерація та Молдова, серед країн ЄС – Італія та Румунія.

На ринку вантажних перевезень автомобільний транспорт є найбільш дорогим видом транспорту, порівняно з залізничним та іншими. Середня ціна на вантажні перевезення з Європи в Україну автомобільним транспортом вантажопідйомністю 20 т протягом 2009–2013 років збільшилася з 12 грн/км до 18 грн/км, тобто на 50%, а з України в Європу – на 47% (з 9,5 грн/км до 14 грн/км) [13].

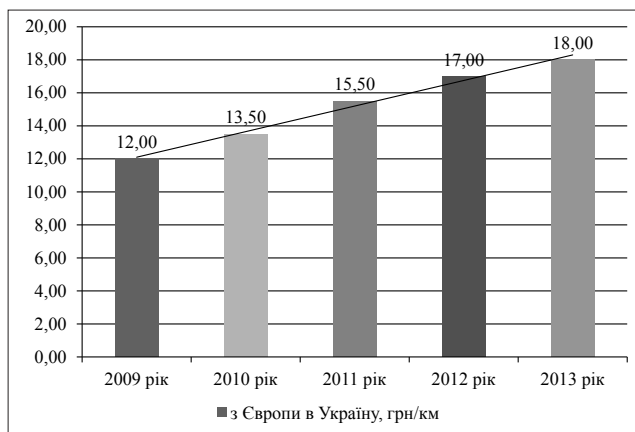

Рис. 2. Динаміка зміни цін на перевезення вантажів з Європи в Україну, тент 20 тонн

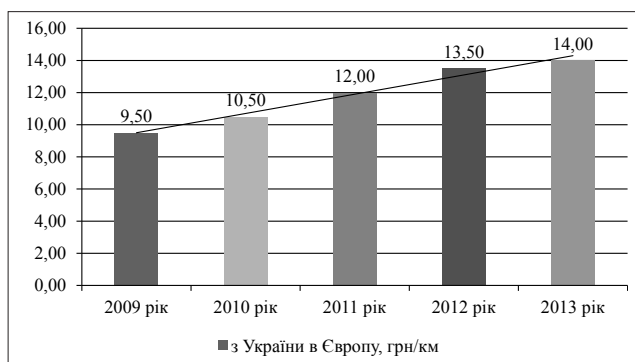

Рис. 3. Динаміка зміни цін на перевезення вантажів з України в Європу, тент 20 тонн

Вантажний автотранспорт володіє високою маневреністю та швидкістю, а також можливістю доставляти вантажі без-

посередньо до споживача. Це є безсумнівною конкурентною перевагою автомобільного транспорту на ринку міжнародних вантажних перевезень.

Висновки і пропозиції. Проаналізувавши стан ринку міжнародних автотранспортних вантажних перевезень та існуючі програми розвитку транспорту [14], виявлено пріоритетні заходи зростання ринку:

1. Впровадження системи стягнення сплати за проїзд вантажних автомобілів для компенсації шкоди, завданої автомобільним дорогам.

2. Підвищення професійної підготовки водіїв (визначення навчальних програм з підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів на автомобільному транспорті).

3. Удосконалення порядку контролю за використанням тахографів.

4. Розмежування повноважень центральних і місцевих органів влади в частині управління автомобільними дорогами, зокрема шляхом передачі доріг місцевого значення до сфери управління обласних державних адміністрацій, у спільну власність територіальних громад тощо.

5. Посилення контролю за станом доріг та врегулювання правовідносин при перевезенні вантажів.

6. Врегулювання питання допуску до ринку автомобільних перевізників (сертифікація перевізників).

7. Забезпечення екологічної безпеки, обов'язкового дотримання екологічних стандартів і нормативів під час провадження діяльності у галузі транспорту.

8. Стимулювання розвитку енергозберігаючих і екологічно безпечних видів транспорту.

9. Створення мережі логістичних центрів.

10. Скорочення часу, необхідного для оброблення вантажів у пунктах пропуску через державний кордон.

11. Забезпечення розвитку інтермодальних перевезень.

12. Організаційно-правове забезпечення укрупнення автомобільних перевізників та створення мережі комплексних автотранспортних підприємств.

13. Забезпечення розвитку експорту транспортних послуг, ефективного використання транзитного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного транспорту на міжнародному ринку транспортних послуг тощо.

Ці заходи є перспективними та сприятимуть Європейській інтеграції України у світове господарство.

Література:

- Голиков А.П. Мировое хозяйство: отраслевая структура, география, современные тенденции [Текст] : учеб. пособие [для вузов] / Голиков А.П., Казакова Н.А. ; Харьк. нац. ун-т им. В.Н. Каразина. – Х.: ХНУ, 2002. – 112 с.
- Дейнека О.Г. Стратегічний менеджмент на залізничному транспорті / О.Г. Дейнека // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Економічна серія. – Х., 2002. – С. 64-65.
- Дикань В.Л. Роль інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств у прискоренні інтеграції вітчизняної транспортної системи до загальноєвропейської / В.Л. Дикань, Л.Л. Калініченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 23. – 2008. – С. 58-64.
- Дяченко Т.О. Визначення конкурентоспроможності автотранспортних підприємств та стратегії її підвищення [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.07.04 / Дяченко Тетяна Олексіївна ; Національний авіаційний університет Міністерства освіти і науки України. – К., 2002. – 22 с.
- Котлубай М.И. Торговое судоходство Украины: проблемы и перспективы развития : [монографія] / М.И. Котлубай. – Одесса : ИПРЕД НАН України, 2008. – 384 с.
- Пушкар Т.А. Актуальні тенденції та перспективи розвитку авто-

- мобільного транспорту східних регіонів України / Г.А. Жовтяк, Т.А. Пушкар // Економіка та держава. – 2013. – № 8. – С. 56-59.
7. Сафонова Н.А. Организационно-экономические методы повышения конкурентоспособности автотранспортного предприятия [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Сафонова Наталья Александровна ; Санкт-Петербургский государственный университет водных коммуникаций. – СПб., 2000. – 18 с.
 8. Черноус О.І. Забезпечення стійкого функціонування автотранспортної системи регіону [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Черноус Оксана Ігорівна ; Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України. – Донецьк, 2009. – 25 с.
 9. Цанев И.А. Организационно-экономические аспекты обеспечения минимизации рисков при международных автоперевозках внешнеторговых грузов [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.14 / Цанев Иван Александрович. – М. : РГВ, 2006. – 31 с.
 10. Транспорт і зв'язок України : стат. зб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
 11. Експорт, імпорт і транзит вантажів в Україні : стат. бюл. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
 12. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtu.gov.ua/>.
 13. Автоперевезення. Вантажні перевезення. Статистика цін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://della.com.ua/>.
 14. Транспортна стратегія України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR102174.html.

Козина Е.Г. Анализ рынка международных автотранспортных грузовых перевозок: современное состояние и перспективы развития

Аннотация. Статья посвящена анализу рынка международных автотранспортных грузовых перевозок. Исследование основывается на статистических материалах и работах отечественных и зарубежных ученых по вопросу современного функционирования и перспектив развития рынка. Выделена динамика и структура рынка международных грузовых перевозок, особенности экспортных, импортных и транзитных грузовых перевозок, а также исследована динамика цен на перевозки международных грузов. Выявлены основные приоритеты развития и роста рынка.

Ключевые слова: автотранспортное предприятие, международный рынок, грузовые перевозки, грузооборот, экспорт, импорт, транзит, автотранспортные коридоры.

Kozina K.G. The analysis of the market of international trucking transport companies: current state and prospects of development

Summary. The article deals with the analysis of the market of international trucking transport companies. The study is based on statistics and works of domestic and foreign scholars on the issue of current state and prospects of market development. Dedicated dynamics and structure of international trucking market, features of export, import and transit trucking, and also investigated the dynamics of prices on international trucking. Identified the main priorities for the development and growth of the market.

Keywords: transport company, international market, trucking, cargo turnover, export, import, transit, transport corridors.